

[Резолуција о социјалистичком самоуправном преображају вишег и високог образовања и васпитања, од 21. јула 1983. године]

Полазећи од резолуције X, XI и XII конгреса СКЈ, VII, VIII и IX конгреса СКЈ, Устава СФРЈ и СР Србије, Друштвеног договора о јединственим основама за класификацију занимања и стручне спреме, документарна Скупштине СФРЈ, Скупштине СР Србије и других системских докумената, као и од:

- доприноса високошколског образовања развоју нашег друштва, стварању стручних и научних кадрова, изграђивању социјалистичке свести и марксистичког погледа на свет и свестраном развоју личности који је, између осталог, резултат демократизације и масовности тог образовања;

- потребе да се високошколско образовање развија према применама у науци, техници и технологији, да је активан чинилац напретка нашег друштва и да се изграђује као део јединственог система образовања;

- захтева да се остварује одлучујући утицај удруженог рада и друштва у целини на развој система васпитања и образовања;

- неопходности да се унапређује и даље развија систем самоуправних и друштвено-економских односа у високошколском образовању;

- нужности рационализације високог школства, подизања квалитета рада, повећања материјално-техничке опремљености бољег вредновања образовног и научног рада,

на основу члана 317. тачка 2. а у вези са чланом 299. тачке 2. и 9. Устава Социјалистичке Републике Србије, Скупштина Социјалистичке Републике Србије, на седници Већа удруженог рада од 28. јуна 1983. године, на седници Већа општина од 28. јуна 1983. године и на седници Друштвено-политичког већа од 28. јуна 1983. године и Заједничка Скупштина Републичке заједнице основног образовања и Заједнице усмереног образовања за територију Републике, на седници од 21. јула 1988. године, донеле су

РЕЗОЛУЦИЈУ
О СОЦИЈАЛИСТИЧКОМ САМОУПРАВНОМ ПРЕОБРАЖАЈУ
ВИШЕГ И ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ И ПРАВЦИ ПРЕОБРАЖАЈА ВИШЕГ И
ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА

1. Напредак друштва, развој науке и културе, промене у технологији, карактеру и организацији производње и другог друштвено-корисног рада, захтевају да се и развој усмереног образовања трајно усклађује са овим променама. Зато преображај вишег и високог образовања треба да буде у функцији развоја социјалистичког самоуправног друштва, стварања неопходних стручних и научних кадрова за остваривање друштвено-економског и технолошког развоја, подизања општег образовног и културног нивоа, одбрамбене способности друштва, самоуправне социјалистичке свести, јачања братства и јединства народа и народности и југословенског социјалистичког патриотизма.

2. Вишим и високим образовањем треба обезбедити продубљивање марксистичког погледа на свет, усвајање научних и културних вредности, васпитање на тековинама социјалистичке револуције, изграђивање правилног односа према раду, оспособљавање за стручни и продуктивни рад и самоуправљање, развој стваралачких способности, отвореног и критичног мишљења и свестрани развој личности.

3. Високошколско образовање треба да се повезује и прожима са радом како би се остварио одлучујући утицај удруженог рада на његов развој – прилагођавањем образовних профила потребама рада и запошљавања, сједињавањем процеса рада и процеса образовања, вредновањем радног искуства, сарадњом и повезивањем високошколских и других организација удруженог рада, као и у оквиру одговарајућих облика самоуправног интересног организовања.

4. Преображајем високошколског образовања треба изградити јединствен, отворен, демократски, рационалан, динамичан и научно заснован систем образовања који је способан да прихвата промене и изазове будућег развоја.

Више и високо образовање је део целовитог система усмереног образовања и васпитања. Целокупни програми, организације и облици вишег и високог образовања треба да обезбеде да сваки степен стручне спреме омогућује укључивање у рад и даље образовање. Повезивање средњег усмереног, вишег и високог образовања треба да допринесе

програмском усклађивању, рационалности и ефикасности укупног система образовања.

Планове, програме, организацију и облике студија треба усклађивати са савременим захтевима науке и културе, потребама удруженог рада и претходним образовањем; образовање кадрова нових профила све више остваривати у међусобној сарадњи високошколских организација, научних и других организација удруженог рада отварањем вишедисциплинарних и међудисциплинарних студија.

Потребно је обезбеђивати доступност високошколског образовања у складу са потребама и материјалним могућностима друштва, способностима и интересовањима појединаца; више и високо образовање треба да омогуће студије уз рад и из рада и даљу афирмацију перманентног образовања.

Неопходно је организовати рационални систем високошколских организација и обезбедити оптимално коришћење расположивих потенцијала; високошколско образовање треба повезивати и удруживати са научноистраживачким радом заснивајући га на најсавременијим резултатима систематског научноистраживачког рада.

У васпитно-образовни и научни рад треба одлучније укључивати истакнуте и радом доказане стручњаке из производње и других друштвених делатности, истакнуте научне, културне и јавне раднике који могу допринети унапређивању наставног и научног рада.

Неопходно је стимулисати и усмеравати кадрове за бављење научним радом, подстицати квалитет, креативност и вредновање научноистраживачког рада, посебно резултата рада младих научних радника.

Право на образовање налаже развијање друштвене и материјалне одговорности свих који се образују да постигну што боље резултате у процесу образовања.

5. Остваривање укупних циљева високошколског образовања, а посебно актуелних задатака у његовом преображају, захтева појачану улогу, одговорност и обавезе непосредних учесника – високошколских организација и заједница, научнонаставног кадра и студената. Неопходно је обезбедити учешће и других друштвених чинилаца од којих зависи друштвени развој, нарочито удруженог рада који има све значајнију улогу у развоју високог школства и реализацији појединих задатака и обавеза.

6. Нужно је обезбедити сарадњу и договор са социјалистичким аутономним покрајинама ради усклађивања планова развоја, обима, структуре и мреже високошколског образовања, планова и програма студија, уписа студената, студентског стандарда и других питања од заједничког интереса.

Неопходно је обезбедити сарадњу и договор о свим питањима и са социјалистичким републикама.

ДРУШТВЕНО ПЛАНИРАЊЕ ОБРАЗОВНОГ И НАУЧНОГ РАДА

7. Друштвеним планирањем научно-образовног рада високошколских организација обезбеђује се усклађивање рада и развоја организација с потребама и могућностима удруженог рада, економским, културним и научно-техничким развојем друштва. Природа научно-образовног рада високошколских организација захтева да се планирање ових делатности заснива на резултатима истраживачког рада којим се дугорочно прогнозирају промене које носи друштвени и научнотехнички прогрес у целини, као и у појединим областима науке и у друштвеној подели рада.

Друштвеним планирањем научно-образовног рада и развоја високошколских организација треба постићи усклађивање друштвених потреба и могућности нарочито о питањима: (1) образовних профила кадрова од IV до VIII степена стручне спреме, (2) структуре, профила и територијалног распореда мреже високошколских организација, (3) обима и политике уписа студената и (4) садржаја научноистраживачких пројеката. На тај начин се обезбеђује дугорочна стабилност рада и развоја ових организација на основама слободне размене рада.

8. Неопходно је да се високошколске и научноистраживачке организације оспособе за знатно активнију улогу у планирању образовних и кадровских потреба. Ове организације на основу својих сазнања, истраживања, развоја науке и технологије у свету и код нас, као праћења развоја промена у структури и подели рада у нашим организацијама удруженог рада, треба да припремају и стално проверавају и допуњавају елаборате и друге стручне подлоге за усаглашавање садржаја, обима и структуре свих научно-образовних активности. У томе треба да учествују и друге организације удруженог рада, њихове асоцијације и самоуправни органи друштвено-политичких заједница.

Научни развој и епоха нових технологија тражи прожимање рада и образовања, стално праћење и овладавање новим достигнућима. Систематско праћење, изучавање и исказивање потреба за новим знањима у структури рада и запослених стручњака као и потреба за новим профилима кадрова, основна је претпоставка за утврђивање образовних профила и програмских садржаја образовања и непрекидно усавршавање стручњака. У тим условима краткорочно сагледане кадровске потребе, које исказује удружени рад, јесу само један од релевантних фактора планирања рада и развоја високошколских организација. Зато је неопходно да се обезбеди дугорочно сагледавање ових потреба.

9. Планирање и утврђивање образовних профила кадрова од VI до VIII степена стручне спреме мора полазити од развоја науке, технологије и организације рада у одређеној области рада и у оквиру једне или више струка с обзиром на садржину, обим и сложеност рада, услове рада, потребно практично и теоријско знање које траже удружени рад и друштвени развитак. У том смислу ови образовни профили морају имати јасан однос према радним профилима у оквиру једне или више струка, односно из одређеног подручја рада.

Планирање и утврђивање образовних профила кадрова од VI до VIII степена стручне спреме треба засновати на концепцији перманентног образовања ових стручњака. Отварање високошколских организација према потребама специјализација, усавршавања и иновације знања дипломираних стручњака који су већ запослени постаје све јаснији захтев у великом броју струка. Стицање образовања у младим годинама није довољно за цео радни век, па је, стога, неопходно да враћање у образовање после одређеног периода рада постане редовна пракса у нашим условима.

10. Планирање структуре, профила и територијалног распореда мреже високошколских организација треба да се заснива на научном приступу у утврђивању оптималности капацитета, економичности и рационалности образовања кадрова и истраживачког рада у високошколским организацијама, као и на потреби јачања материјалне основе за њихов рад и развој.

Међу критеријумима планирања мреже високошколских организација треба уважавати нарочито следеће: (1) друштвену оправданост образовања кадрова одређених профила и могућност њиховог запошљавања; (2) испуњеност услова за извођење студија и научноистраживачког рада, посебно у погледу броја научно-наставних кадрова, простора и опреме за научно-образовни рад и за активност студената; (3) потребан (најмањи) број студената на студијама пре рада који се уписују сваке године односно оптималан број дипломираних студената годишње, као и оптималан број студената на курсевима перманентног образовања или после дипломског усавршавања; (4) друштвено верификован програм научноистраживачког рада и одређени обим непосредне сарадње у овој области с другим организацијама удруженог рада у складу с природом струке високошколске организације.

11. Даље промене система образовања на линији стратешких развојних опредељења захтевају рационализацију мреже високошколских организација. Рационализација значи и гашење неких образовних организација и центара који су основани независно од реалних потреба и могућности. Такође, рационализација подразумева темељну унутрашњу реорганизацију факултета и виших школа која би била у функцији складног повезивања различитих наставних јединица (катедри, одсека, смерова) у једин-

ствен организам, бољу организацију наставе, коришћење простора и опреме, смањење административног кадра и бржи развој самоуправних односа. Она подразумева и одређене програмске промене које би са једне стране отварале образовање према новим развојним захтевима, путем интердисциплинарних студија, курсева, иновације знања и специјализација, а истовремено сужавале основу садашњих нерационалности образовања.

Неопходно је тешње повезивање виших школа и факултета како би се успешније остварила програмска усклађеност, проходност, континуирани ток образовања. Ово повезивање треба да обезбеди постојање специфичне физиономије виших школа као организација за практично-стручно оспособљавање.

Треба брже изграђивати функционалне везе сродних факултета. Плански развој високог школства и потреба повезивања посебних наука захтева удруживање у специфичне заједнице техничких, медицинских, природно-математичких, биотехничких и друштвених факултета и одговарајућих научних института. На тај начин стварали би се бољи друштвени услови и за мултидисциплинарне студије.

12. Рационализација мреже високошколских организација не значи рестрикцију у свим областима, већ је њен циљ да обезбеди укрупњавање високошколских организација; елиминисање непотребног дуплирања профила, катедри и истраживачких капацитета; превазилажење подвојености организација које образују кадрове VI до VIII степена стручности; остваривање захтева за вишим квалитетом научно-образовног рада. Организационим и програмским повезивањем истих или сродних високошколских организација, функционалним повезивањем ових и самосталних научноистраживачких организација, јасним разграничењем научно-образовних области треба створити услове да се у оквиру знатно мањег броја високошколских организација постигне виши квалитет и потпуније задовољавање потреба удруженог рада, како за новим кадровима, тако и за усавршавањем запослених стручњака, а такође у научноистраживачком раду.

Равномеран територијални развој високошколског образовања, у функцији развоја Републике као целине, остаје трајна оријентација у планирању мреже високошколских организација. У оквиру јединствених критеријума треба обезбедити услове и облике међусобног усклађивања и поделе научно-образовног рада између центара високошколског образовања у Републици.

13. Планирање обима и структуре уписа треба развијати као заједничку активност високошколских и других организација удруженог рада у оквиру самоуправних интересних заједница. Планирање обима и структуре уписа студената пре рада у основи треба заснивати на могућностима и потребама запошљавања нових кадрова. Упис ових студената треба коор-

динирати са одговарајућим субјектима других социјалистичких република, односно социјалистичких аутономних покрајина.

14. Потребно је обезбедити значајније учешће високошколских организација у процесу планирања у оквиру самоуправних интересних заједница науке.

СЛОБОДНА РАЗМЕНА РАДА

15. Ради побољшања материјалног положаја вишег и високог образовања неопходно је одлучније развијати самоуправне друштвено-економске односе засноване на доходном повезивању и слободној размени рада са материјалном производњом; на слободној размени рада у оквиру, односно преко система самоуправног интересног организовања и на остваривању једнаког друштвено-економског положаја са положајем радника организација удруженог рада других делатности, као и на повећаној материјалној основи рада радника у високошколским организацијама.

На тим основама, неопходно је стварати све потребне услове за превазилажење неповољног материјалног стања високошколских организација и остваривање таквог материјалног положаја који омогућује њихов већи допринос бржем развоју удруженог рада и друштвеном напретку у целини. Неопходно је обезбедити да се заустави даљи пад удела средстава за више и високо образовање у дохотку друштвене привреде и у националном дохотку, односно развијањем непосредне размене рада омогућити постепено повећање тог удела.

16. Јачање научноистраживачке компоненте рада на факултетима и вишим школама је предуслов квалитетније и савременије наставе и ширег размаха научних истраживања у друштву.

Рационалније коришћење научноистраживачких наставних и стручних кадрова и опреме захтева јединствену научну и образовну политику која би обезбедила програмско повезивање факултета, одговарајућих научних института и развојних јединица у привреди. На овај начин могуће је објединити капацитете и опрему и отворити шире могућности за укључивање студената у научноистраживачки рад. Неопходно је брже осавремењавати и попуњавати сиромашну и углавном застарелу опрему лабораторија на факултетима природних и техничких наука. Зато би требало укинути неоправдана административна ограничења у коришћењу сопствених средстава за обнављање опреме на факултетима. Друштвена заједница требало би да ослободи високошколске наставне и научне организације одговарајућих пореских обавеза и доприноса и да средства која се на тај начин ослобађају усмери на набавку опреме.

Осавременавање наставно-научних фондова високошколских организација захтева одлучнију оријентацију на удруживање средстава образовања и производних организација.

Адекватније вредновање научно-наставног рада и стварање повољније климе за научна истраживања, треба да учине ову област друштвеног рада привлачнијом за младе. Јачање материјалне основе високошколских организација, посебно материјалног и друштвеног положаја млађих научних радника, ствараће реалне основе за ширење, сада сужене, социјалне основе подмлађивања и талентованих студената.

17. Самоуправно утврђивање основе и мерила слободне размене рада треба да омогући да се рад и резултати рада радника високошколских организација објективно вреднују и да се доходак и развој високошколске организације доведу у зависност од доприноса стварања нове вредности у материјалној производњи, повећању производности укупног друштвеног рада и развоја друштва у целини, као и према доприносу који својим радом дају задовољавању појединачних и заједничких потреба и интереса радника, других радних људи и грађана.

Средства за делатност високошколских организација треба обезбедити:

- у оквиру, односно преко самоуправних интересних заједница за извршавање самоуправно утврђеног дела програма којим се остварује задовољавање заједничких потреба организација удруженог рада и друштва;

- непосредном разменом рада високошколских организација и заинтересованих организација удруженог рада, за део програма за који се не удружују средства у оквиру самоуправних интересних заједница;

- непосредно од других корисника програма.

18. Обим средстава за заједничке потребе у оквиру или преко републичке заједнице, треба утврђивати полазећи од: самоуправно договорене накнаде за извршење плана и програма образовања и научноистраживачког рада; висине средстава за остваривање самоуправно утврђених права и програма активности студената; самоуправно утврђених потреба за проширење материјалне основе рада вишег и високог образовања; висине средстава за остваривање програма рада и активности који су од посебног интереса за остваривање функција вишег и високог образовања.

У самоуправном споразуму о основама плана Републичке заједнице усмереног образовања треба исказивати заједничке потребе и интересе и описно исказивати заједничке потребе и интересе и описно (по садржају, врстама, обиму и квалитету) и по вредности као и по облицима у којима ће се те потребе остваривати у оквиру или преко самоуправних интересних заједница, односно у односима непосредног удруживања рада и средстава.

Корисници услуга на принципима узајамности и солидарности међусобно обезбеђују средства за реализацију годишњег програма активности високошколских организација преко Републичке заједнице усмереног образовања. Они утврђују начин и међусобне обавезе у погледу обезбеђивања ових средстава.

Обавеза удруживања средстава појединих корисника услуга за финансирање годишњег програма активности високошколских организација преко Републичке заједнице усмереног образовања може бити утврђена у различитом обиму, зависно од обима потреба које поједини корисник задовољава непосредном разменом рада, односно зависно од обима посебних сопствених улагања у обезбеђивање кадрова.

19. У оквиру Републичке заједнице усмереног образовања треба утврдити самоуправно договорену накнаду која представља стварне резултате рада, подстиче стваралаштво, удруживање и поделу рада високошколских организација и обезбеђује једнак друштвено-економски положај радника високошколских организација са положајем других радника у удруженом раду.

Основе и мерила за утврђивање самоуправно договорене накнаде треба да се заснивају на друштвено-потребном раду, резултатима рада и ефектима у остваривању програма. Основна мерила обухватају: (а) самоуправно утврђене стандарде и нормативе материјалних трошкова, реалне амортизације и износ дохотка, (б) самоуправно утврђен квалитет рада, (в) рационалност и ефикасност у остваривању програма, (г) успешност управљања и привређивања друштвеним средствима.

Самоуправно договорена накнада утврђује се за сваки програм који се остварује у високошколској организацији, а када је реч о програмима који трају више година – за сваку годину студија.

Самоуправно договорена накнада утврђена у Републичкој заједници усмереног образовања за заједничке потребе полазна је основа и за: (а) утврђивање средстава за задовољавање посебних потреба, организација удруженог рада непосредном разменом рада, (б) утврђивање средстава која у одређеним случајевима плаћају студенти, (в) утврђивање средстава која обезбеђују самоуправне интересне заједнице усмереног образовања, и других република и аутономних покрајина за студенте који се образују на високошколским организацијама на територији СР Србије ван територија социјалистичких аутономних покрајина.

20. Накнаду, односно део накнаде, треба да плаћају и студенти који из неоправданих разлога понове једну или више година студија или који мењају високошколске организације, о чему треба разрадити критеријуме и поступак.

САМОУПРАВНО ИНТЕРЕСНО ОРГАНИЗОВАЊЕ

21. Усклађивања заједничких потреба и могућности удруженог рада и друштва у целини у области вишег и високог образовања обезбеђује се у самоуправним интересним заједницама на нивоу Републике. Поред територијалног, њих треба организовати и на функционалном принципу на нивоу Републике (за поједине струке, око одређених програма образовања, грана и делатности), како би се омогућило да непосредније дођу до изражаја стварни интереси удруженог рада.

За даљи успешнији рад на преображају образовања од посебне важности је јачање одговорности и самосталности Републичке заједнице усмереног образовања, која треба да буде основни чинилац текуће и дугорочне образовне политике друштва. Неопходно је да она утиче на програм развоја и програмску усмереност сваког факултета и сваке више школе, путем друштвене верификације свих елемената образовне политике, као незаобилазан друштвени и самоуправни чинилац.

Постојеће везе појединих факултета и организација у материјалној производњи треба да јачају, а у Републичкој заједници усмереног образовања, односно у другим облицима самоуправног интересног организовања усмереног образовања, постепено треба да се граде они организациони облици преко којих се поједине групације сродних факултета и виших школа функционално повезују на ширем плану са удруженим радом.

У Републичкој заједници усмереног образовања и другим облицима интересног организовања треба обезбедити и учешће делегата студената у уређивању одређених питања у области вишег и високог образовања. У њима, поред делегата из организација удруженог рада, треба обезбедити и учешће делегата привредних комора, органа Савеза синдиката, Савеза социјалистичке омладине и других органа и организација, који својим деловањем треба да допринесу усаглашавању у самоуправним интересним заједницама на основама које ће бити у интересу Републике као целине.

Потребно је обезбедити да се усаглашавање интереса и одлучивање у овим заједницама по правилу врше на основу стручно односно научно верификованих докумената.

22. Начин организовања самоуправних интересних заједница треба да обезбеди: изражавање општих потреба друштва односно посебних потреба појединих или сродних организација удруженог рада, равноправно остваривање самоуправних права и обавеза субјеката слободне размене рада; рационално и успешно деловање и усаглашавање интереса и одлучивање и одговарајући развој високошколских организација.

Функционални принцип самоуправног интересног организовања треба изграђивати као комплементарни облик заједнице основаној на те-

риторијалном принципу. Ово се може остварити: (а) организовањем основних заједница, односно јединица у оквиру Републичке заједнице усмереног образовања или у оквиру других републичких заједница (здравства, културе, основног образовања и др.) које би се бавиле високошколским образовањем стручњака одређених профила, односно струка; (б) функционалном организацијом рада Скупштине Републичке заједнице усмереног образовања преко више већа, која би била заснована на струковној подели; (в) непосредним повезивањем односно кроз посебне самоуправне интересне заједнице појединих високошколских организација са организацијама удруженог рада за које образују кадрове (железница, пошта, ЈАТ, унутрашњи послови и др.).

Функционални принцип организовања самоуправних интересних заједница тражи превазилажење досадашњих пропуста у изборним јединицама, избору делегације и делегата за ове заједнице. На тај начин треба превазићи праксу у неким срединама да радници у високошколским организацијама само преко месних заједница буду делегирани у ове заједнице.

23. У Републичкој заједници усмереног образовања мора се обезбедити стварни утицај удруженог рада и друштва у целини на испољавање целовитих, општих дугорочних и средњорочних интереса, њихово истраживање и предвиђање.

У Републичкој заједници обезбеђује се: дугорочно истраживање и усклађивање потреба и интереса: заједничка политика развоја усмереног образовања; солидарност и узајамност; дугорочна политика планирања броја, просторног распореда и капацитета високошколских организација; јединствена политика уписа ученика и студената; политика студентског стандарда; усаглашавање планова и програма студија и научноистраживачког рада; остваривање слободне размене рада и удруживања средстава за задовољавање договорених потреба и остваривање других заједничких потреба и интереса.

У Републичкој заједници усмереног образовања треба формирати стручне савете по групацијама наука и струка, састављене од истакнутих стручњака из одређене области, ради разматрања и утврђивања предлога решења о стручним питањима научно-образовног рада високошколских организација о којима се одлучује у заједници.

24. У оквиру облика интересног организовања на функционалном принципу треба обезбеђивати: дугорочно сагледавање потреба кадровске репродукције, утврђивања образовних профила и степена стручне спреме; усаглашавање планова и програма студија; утврђивање материјалних услова за образовање; сагледавање потреба и могућности запошљавања; подстицање непосредне размене рада у задовољавању посебних и појединачних потреба организација удруженог рада и остваривање других функција.

25. Потребно је да Републичка и друге заједнице сарађују са: самоуправним интересним заједницама науке (у утврђивању мреже високошколских организација, удруживању средстава за научноистраживачке програме од заједничког интереса, повезивању високошколских организација са научноистраживачким и другим организацијама, подстицању и стварању услова за остваривање научноистраживачког рада на високошколским организацијама); самоуправним интересним заједницама запошљавања (у утврђивању планова уписа) и запошљавања, одређивању капацитета др.) и са другим самоуправним интересним заједницама на решавању питања од заједничког интереса.

ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКИ И САМОУПРАВНИ ПОЛОЖАЈ СТУДЕНАТА

26. Друштвено-економски положај студената треба изграђивати тако да се њихова права и обавезе заснивају на уложеном раду и резултатима рада, што треба да постане реална основа њиховог самоуправног положаја, друштвене и материјалне одговорности. Самоуправним споразумевањем и друштвеним договарањем високошколских и других организација удруженог рада, самоуправних интересних заједница, организација Савеза социјалистичке омладине, друштвено-политичких заједница и других заинтересованих учесника, неопходно је обезбеђивати потребне услове за успешно студирање.

Неопходно је доследно остваривати принцип социјалистичке солидарности ради ублажавања разлика које произилазе из породичних услова, социјалних обележја средине и неједнаких могућности за образовање.

27. Темељни социјалистички самоуправни преображај образовања захтева и корениту промену традиционалног хијерархијског односа наставник-сарадник-студент.

Захтеви за квалитетом и студиозношћу, укључивање студената у истраживање, менторски рад, дијалогска пракса у семинарима, изискују већу одговорност субјеката образовања за његове резултате. Мора се превазилазити досадашња пракса, нарочито на факултетима друштвених наука, где се радни контакти наставник-студент своде на испит и стварати атмосфера у којој ће се објективније и више вредновати рад и знање.

Један од битних задатака сваке високошколске организације састоји се у томе да јасније и потпуније дефинише одговорност наставника и студената и да развија такве односе у којима ће свачији рад бити видљив и у пуној мери подложен јавном вредновању.

Захтев за новим социјалистичким самоуправним универзитетом уједно је и захтев за активнијом улогом студената. Самоуправна позиција

студената се мора оплеменити њиховом суштинском активном позицијом као равноправног чиниоца који би ово опредељење учинили реалним, посебно оних који се тичу облика и метода наставе, материјалне основе наставе, истраживачког рада, производне праксе студената и др.

У омладинској организацији, преко делегата и делегација, студенти морају заузимати активнију улогу у решавању свакодневних питања живота и рада на факултетима и вишим школама.

Непосредније учешће у управљању установама студентског стандарда и културе као и већа заступљеност делегата студената у раду самоуправних интересних заједница неопходна су претпоставка битнијег утицаја студената на услове живота и рада на високошколским организацијама. То је претпоставка јачања друштвене улоге и одговорности студената за процесе не само на универзитету него и за општа друштвена кретања.

28. За студије из рада и уз рад треба обезбедити скраћено радно време, слободне дане, накнаду личног дохотка и друге погодности, стипендије или кредите, као и друге услове за студенте, који се уређују у односима међусобних права, обавеза и одговорности организација удруженог рада и студената који се образују.

29. Ради даљег подруштвљавања политике кредитирања и стипендирања студената, неопходно је уједначавање услова на нивоу Републике уз већи утицај удруженог рада. Треба и даље унапређивати радно-стимулативну компоненту у стицању права и коришћења кредита. Поред социјално-материјалних критеријума, од посебног је значаја и јачање кадровске функције кредита и стипендија. У целокупну ову политику потребно је уградити критеријуме и мере којима се утиче на брже и квалитетније студирање и опредељивање за оне струке и занимања за које постоји интерес друштва у целини, удруженог рада, и, посебно удруженог рада са неразвијеног подручја. Неопходно је да се студентима који се определе за струке и занимања за које постоје веће потребе удруженог рада обезбеде неопходни материјални и други услови за њихово школовање (да имају приоритет у добијању смештаја у домове, у добијању стипендија или кредита, бесплатних уџбеника итд.).

Треба настојати да посредством високошколских организација студенти, а нарочито старијих година, успостављају међусобне уговорне односе са организацијама удруженог рада у којима ће се запослити, који би као нека врста предрадног односа садржавали обостране обавезе студената и организација удруженог рада у вези са запошљавањем.

Средства за обезбеђивање личног (смештај, исхрана, превоз и др.) и друштвеног (задовољавање културних, спортских, рекреативних и других потреба) стандарда студената треба да обезбеђују организације удруженог рада непосредно или у оквиру самоуправних интересних заједница.

30. Заједно са свим радним људима високошколске организације, студенти треба да буду активни учесници и субјекти у решавању питања од интереса за рад и развој високошколске организације и студената. Студенти преко својих делегата учествују у свим фазама припремања и доношења одлука у органима управљања високошколских организација, студентског стандарда као и у свим асоцијацијама и заједницама високошколских организација. У решавању питања која произилазе из самоуправних права радника високошколских организација која су утврђена уставом, законом и самоуправним општим актима учествују радници високошколске организације.

Преко својих делегата студенти треба да учествују у стручним органима (научно-наставном, односно наставном већу и другом стручном органу) и другим телима (већу година, већу одсека и сл.) високошколске организације. Ради уједначавања критеријума наставе и подизања квалитета студија погодним облицима треба омогућити изјашњавање студената о васпитно-образовном раду и залагању студената и научно-наставног кадра у остваривању програма рада.

31. Демократизација образовања није само питање одређене социјалне политике и демократских права студената, него и одговорности према онима који обезбеђују услове за образовање. Стечено знање је друштвена инвестиција поводом које се успоставља одговорност појединаца који стичу образовање према друштву. У складу са тим студенти треба да преузму обавезе да успешно и у року заврше студије у времену прописаном законом и статутима високошколских организација.

ПРОГРАМИРАЊЕ СТУДИЈА

32. Стручно и научно засновани и дефинисани образовни профили у одређеној струци су основа за програмирање садржине студија (планова и програма студија). Високошколско образовање треба да обезбеди шира општа, стручно-теоријска и нужна стручно-практична знања, односно да даје ширу теоријску основу у области струке. Образовни профил стручњака од VI до VIII степена стручне спреме по правилу обезбеђује основу за успешно савлађивање широког спектра послова и задатака у одређеној струци.

Образовни профил, планови и програми студија, треба стално да се прилагођавају развоју науке и уметности, технике, технологије и културе, као и текућим и будућим променама у структури и друштвеној подели рада.

Програмски садржаји студија VI/1, VI/2, VII/1, VII/2 и VIII степена стручне спреме¹⁾ треба да омогуће појединцу да се по завршетку сваког степена укључи у рад. Међусобним усклађивањем садржаја студија ових степена стручне спреме треба такође омогућити да стручњаци из рада и уз рад, перманентним образовањем и уз уважавање знања и искуства стечених радом, настављају своје усаглашавање и стичу више степене стручне спреме. У овом процесу треба обезбедити да се претходно савладани програми и садржаји уважавају и не понављају.

33. Природа струка, појединих стручних профила и структура програма јесу основа за утврђивање потребног трајања студија.

Изучавајући потребе удруженог рада и друштва у целини у струкама за које образују кадрове, високошколске организације треба, по правилу, да развију шири спектар стручних профила од VII/2 до VIII/2 степена стручне спреме кадрова које ће оспособљавати. У том смислу треба утврдити основе, стандарде профила VI/1 и VII/1 степена стручне спреме који ће давати образовну основу за обављање послова струке у целини. Поред њих треба изучити могућност постојања и профила који ће се од почетка односно у току студија оспособљавати за ужу, најчешће тражену специјализацију у струци

Све већи значај и улога у савременој друштвеној подели рада припада специјализацији. Високошколске организације треба посебно да стварају услове за специјализације, како у додипломским, тако и у последипломским студијама. То треба остварити посебним плановима и програмима студија, ван основног (стандардног) образовног профила.

Поред стандардних образовних профила и специјализација, треба стварати услове за посебне профиле и програме који се реализују на захтев организација удруженог рада, у складу са њиховим специфичним потребама. Ако ови специфични програми испуњавају друге услове и ако на одговарајући начин буду верификовани, треба омогућити да се њиховим завршавањем стичу одговарајући степени стручне спреме.

34. Потребне за образовањем ужих специјализованих стручних профила који захтевају специјална знања, вештине и способности нарочито су изражене у нашим условима, у којима удружени рад по правилу није у

---

¹⁾ Према Друштвеном договору о јединственим основама за класификацију занимања и стручне спреме ("Службени лист СФРЈ", бр. 29/80, VI/1 степен стручне спреме постиже се оријентационо двогодишњим студирањем; VI/2 степен стручне спреме представља специјализацију која оријентационо траје једну годину за стручњаке са завршеном VI/1 степеном; VII/1 степен стручне спреме постиже се оријентационо четворогодишњим студирањем; VII/2 степен стручне спреме представља последипломско и специјалистичко образовање после VII/1 степена, а услов за VIII степен је докторат наука.

стању да обезбеди нужну специјализацију уз рад. Ове потребе треба задовољавати последипломским специјализацијама (стицање VII/2 степена стручне спреме) за које високошколске организације морају развити најшири број програма. Овим студијама треба обезбедити и образовање научног, односно уметничког подмлатка (магистратура).

Потребно је извршити значајне промене у систему последипломске наставе и усавршавања и обезбедити: (а) планирање потребних стручних профила специјалиста полазећи од дугорочних и приоритетних потреба развоја удруженог рада, (б) планирање потребних научних кадрова поштравањем и стварањем јединствених услова за магистарске студије и стицање доктората, (в) друштвено организовано финансирање образовања кадрова на основу тако утврђених потреба, (г) осавремењавање програма, организације и метода свих облика последипломске наставе, (д) веће укључивање научних института у наставу, припреме и израду магистарских радова и докторских теза, (е) стварање програма тема специјалистичких радова у сарадњи са организацијама удруженог рада, утврђивање тема магистеријума и доктората повезане са дугорочним истраживањима на факултетима и институтима, привреди и друштву.

35. Планови и програми студија, по правилу, треба да обухвате три основна подручја: (а) опште или заједничко за све врсте студија; (б) опште стручно које обезбеђује теоријске и методолошке основе за образовање профила исте или сродних струка; (ц) ужестручно које заокружује професионално образовање одређених профила.

Одговарајућим односом и међусобним усклађивањем ових подручја треба да се постигне формирање ширих образовних профила који ће, уз стицање одређених практичних знања, односно, кроз приправнички стаж, у току и после завршених студија бити оспособљени за обављање одређених послова.

У отвореном систему програма високошколског образовања, који ће бити прилагодљиви специфичним потребама удруженог рада, као и посебним интересовањима студената за употпуњавањем и проширивањем знања, треба предвидети, кад год је то нужно и остварљиво, различите могућности савлађивања појединих делова, односно заокружених целина које обогаћују одређени образовни профил. Комбиновањем и слободнијим избором наставно-научних дисциплина различитих струка, увођењем изборних и факултативних наставно-научних дисциплина или другим целисходним решењима, треба задовољавати потребе за новим профилима и за образовањем кадрова међудисциплинарних и вишедисциплинарних профила.

Високошколске организације треба да утврде међусобна права и обавезе, како би студент у току студија могао да похађа наставу и савлађу-

је одређени програм у деловима на две или више високошколских организација и на основу споразума високошколских организација да стекне диплому у одређеном степену стручне спреме.

36. Високошколске организације, заједно са непосредно заинтересованим организацијама удруженог рада за које образују кадрове, а у оквиру Републичке заједнице усмереног образовања треба да: а) дефинишу образовне профиле одговарајућег степена стручне спреме; б) предвиде програмске садржаје; в) утврде улогу, циљ и задатке сваке наставно-научне дисциплине и њен однос према осталим дисциплинама, г) одреде оптимално потребно време за остваривање предвиђених програмских садржаја (време трајања студија); и д) повежу сродне или међусобно условљене студијске дисциплине у одговарајуће целине ради превазилажења њихове вештачке поделе и уситњености.

Планови и програми студија подлежу друштвеној верификацији која се врши у Републичкој заједници усмереног образовања после обављене јавне расправе. Стручни органи високошколских организација (научно-наставна већа) припремају елаборат о програму студија који треба да искаже: а) стручне профиле које треба образовати на одређеном степену стручне спреме; б) предлог плана и програма студија – називе студијских дисциплина и њихову садржину; в) услови за укључивање у програме (потребна претходна знања и други посебни услови) и г) кадровску и наставно-материјалну опремљеност за остваривање програма.

Усклађивање последипломског образовања према области, обиму и организацији, као и усмеравање програма тема специјалистичких и магистарских радова и докторских дисертација према приоритетима друштвеног развоја, врши се на универзитету у оквиру матичних стручних тела. Усклађивање између универзитета врши се у оквиру Заједнице универзитета Србије уз одговарајуће учешће републичких заједница усмереног образовања и науке.

37. Високошколске организације треба да преиспитају садашње планове и програме студија, да их усагласе са утврђеним начелима и критеријума и да обезбеде њихову стручну и друштвену верификацију. У остваривању овог задатка треба обезбедити и вертикално програмско усклађивање планова и програма свих степена усмереног образовања.

Исте и сродне високошколске организације усклађују планове и програме и обезбеђују међусобну поделу рада.

38. При утврђивању програма студија неопходно је утврдити и одговарајуће уџбенике, доступну научну и стручну литературу за савлађивање тог програма и обезбедити шире друштвено-стручне верификоване уџбенике и литературу у оквиру међууниверзитетске сарадње.

ОРГАНИЗАЦИЈА СТУДИЈА

39. Организација студија треба да је прилагођена садржају научних дисциплина или области уметности које се изучавају и профилима који се образују. Зато треба стварати услове да се начином пријема на студије, организацијом студија, одговарајућом применом режима студија, који начелно треба да буде "година за годину", облицима наставе, модернизацијом образовне технологије, подстицањем талентованих студената и начином провере знања и рада студената остварују предвиђени задаци.

40. Организација студија прилагођава се основним критеријума полазника – редовних студената (они који директно настављају образовање и они који се образују из рада) и студената уз рад. Студије уз рад које се организују на високошколским организацијама, на којима је то због природе студија могуће, треба да имају одређене погодности у режиму студија.

41. Одређени план и програм вишег и високог образовања у редовним студијама савлађује се обавезним похађањем теоријске и практичне наставе и свих других облика наставно-научног рада. У студијама уз рад програми се савлађују похађањем само утврђених наставно-научних облика уз самостално овладавање других садржаја и верификацију знања које је студент стекао радом у одговарајућој струци.

42. Нужно је рационалније и економичније организовање и извођење студија као и њихово заснивање на научним и педагошким критеријумима којим се постиже боље коришћење кадровског потенцијала и наставно-материјалне основе. Организација и облици студија треба да омогуће коришћење савремених начина наставно-научног рада који ће унапређивати студијски процес. Неопходно је стварати услове (материјалне, просторне, кадровске), самоуправном и законском регулативом за стално праћење успеха студената у савлађивању градива, као и праћење рада и усавршавања наставника. Оцена на испиту треба да буде резултат укупног рада студената у савлађивању програма појединих предмета и показаног знања на испиту.

43. Неопходно је функционално повезивање истих и сродних научних области и превазилажење изолованости студијског процеса са уситњеним и међусобно неповезаним студијским дисциплинама. Из већег повезивања истих и сродних студијских дисциплина у различитим програмима треба да проистекну и ефикаснији облици њиховог извођења. Треба настојати да се већом сарадњом и повезивањем у оквиру универзитета реализују студије појединих дисциплина за више високошколских организација у оквиру јаким научно-стручних језгара. Таква језгра могу да

чине заједничке катедре или заједнице катедара. У наукама где за то постоје објективни услови и потребе могући облик за то су и тзв. матичне катедре. Тиме би се осим обједињавања кадрова, опреме и средстава постигао и виши ниво истраживања у овим областима и квалитетније извођење наставе.

44. Треба стварати шире могућности за развијање разних облика перманентног образовања запослених и студирање уз рад. Зато је неопходно развијати нове, разноврсне и еластичне облике студирања, прилагођене захтевима одређених категорија студената и програма образовања. Организовање наставе, консултација и других облика рада у току лета, настава преко телевизије, вечерњих курсева, семинара у току распуста, интензивних и скраћених курсева за савлађивање специјалних програма након стеченог претходног степена образовања треба да допринесу новом и измењеном схватању и организацији високошколског образовања.

45. Преображај студијског процеса претпоставља активну улогу студената као учесника у процесу студирања и већу одговорност у извршавању обавеза студија (похађања наставе, провере знања, полагање испита и др.). То захтева и повећано ангажовање и васпитно деловање наставника, сарадника и других радника у високошколским организацијама и нормативно утврђивање њихових радних обавеза и уопште већу одговорност свих учесника образовног процеса.

46. С обзиром на опредељење да се образовни процес не завршава само у високошколској организацији, потребно је стварати услове да се у завршном делу студија остварују они програми који су од интереса за одређене организације удруженог рада из групације струка за које се студенти образују и да се у њима и обавља завршни део студија.

47. Потребне услове и стандарде студија, а нарочито: оптималну величину студијских група, потребан број научно-наставних и наставних кадрова за рад са групом студената, техничку опремљеност у односу на број студената (нормативе) на предлог високошколских организација, по групама наука, утврђује Републичка заједница усмереног образовања.

48. Смисао за истраживање и научноистраживачки рад и развијање креативних особина студената треба неговати и току целокупних студија, нарочито и њиховом завршном делу. Високошколске организације треба да стварају услове за брже напредовање студената који показују изузетне резултате у раду, односно да правилима студија омогуће да такви студенти брже завршавају студије.

49. У високошколској организацији се сагласно потреби унапређивања наставног рада, развоја одређене групе наука и задовољавања

конкретних потреба, планира и обавља научноистраживачки рад. Остваривање одређених пројеката треба да буде саставни део програма наставно-научног рада високошколске организације. Заједничко програмирање и реализација научноистраживачког рада и кључних пројеката високошколских и научноистраживачких организација представљају захтев који треба остварити.

50. Високошколске организације треба да преиспитају уређивање ових питања у статутима и да изврше промене у складу са претходним захтевима.

УПИС НА СТУДИЈЕ

51. Целокупна политика и систем уписа студената на све степене стручне спреме треба да буду усклађени са укупним развојем, кадровским потребама и могућностима запошљавања, а уколико је то могуће, са жељама и интересовањима кандидата. Уписна политика треба и убудуће да буде битан инструмент усмеравања студената ка оним струкама које су од битног значаја за убрзани развој производних снага друштва у наредном раздобљу, тј. према техничким, биотехничким и природно-математичким наукама. Садашња димензија студија друштвених наука (правних, економских и других) која превазилази друштвене потребе како на нивоу виших школа тако и на нивоу факултета, има одређене негативне ефекте јер отежава проблеме запошљавања и врши притисак на ширење непроизводне и непривредне сфере. Одређено фаворизовање техничких, биотехничких и природно-математичких струка, у садашњем и догледном времену, важна је претпоставка бржег развоја производних снага друштва на основама савремене науке и технологије.

Започета промена структуре студената у корист ових наука не би смела да умањује значај друштвених наука, јер успешни социјалистички самоуправни развој није могућ без критичне и отворене мисли коју негују друштвене и хуманистичке науке.

52. Системом уписа студената треба обезбедити да се на студије уписују кандидати који поседују потребан ниво знања, склоности и способности што је предуслов за успешно студирање и рад у струци; равноправност свих кандидата при једнаком испуњавању услова; да се проходност ка одговарајућим високошколским организацијама из претходних степена образовања заснива на стандардима програма и садржаја за одређене групе студија и уважавање претходно стеченог образовања и признања.

Ради обезбеђења неопходног квалитета кандидата за студије све високошколске организације треба да узму у обзир успех кандидата у претходном образовању, да изврше одређену проверу нивоа и квалитета

знања стечених у претходном образовању, као и резултате стечене у раду за оне кандидате са искуством у струци.

53. Сродне групе факултета треба да формирају програме за проверу нивоа знања која су од значаја за одређене студије. Ови програми се наслањају на претходно договорен и заједнички утврђен програм средњег усмереног образовања који омогућава даље студије за одређену групацију факултета и виших школа.

54. Високошколске организације могу да одреде и најмањи ниво знања и способности, односно најмањи ниво испуњености општих и посебних услова за упис испод којег се кандидати не могу уписивати на студије пре рада.

55. При једнаким осталим условима, предност при упису на студије пре рада треба да имају они кандидати који су постигли изузетне резултате за одређене студије (најбољи ђак у генерацији, разна такмичења и признања), стипендисти Титовог фонда, кандидати које стипендирају радне организације и друштвено-политичке заједнице са недовољно развијених подручја Републике.

Потребно је омогућити да се надарени кандидати који постижу изузетан успех из одређених области, уз посебну проверу, уписују на студије и пре завршеног средњег усмереног образовања.

Запослени кандидати које на студије из рада или уз рад упућују њихове организације удруженог рада треба да имају посебну предност.

НАУЧНО-НАСТАВНИ КАДАР

56. Постизање потребних резултата у вишем и високом образовању захтева веће ангажовање научно-наставних радника у васпитно-образовном и научном раду, стално усавршавање и подизање квалитета њиховог рада, подстицање стваралаштва, шири друштвени утицај на избор најбољих стручних и научних кадрова и боље вредновање њиховог рада.

57. Избор научно-наставног кадра, с обзиром на његов значај за квалитет високошколског образовања и научноистраживачког рада, треба да обезбеди: а) да ова звања на високошколским организацијама (сем звања редовног професора) буду реизборна, а да за свако звање кандидати треба да испуне друштвено верификоване услове: б) да кандидати за рад на високошколским организацијама, осим испуњавања стручних и научних критеријума, својим укупним радом, понашањем и друштвеним ангажовањем дају гаранцију да могу да се баве васпитним и педагошким радом; в) да избор у звање врше најеминентнији научни, стручни и јавни радници из одређене области односно научне дисциплине: г) да поступак за избор буде демократски, подложен критици јавности, а посебно научне и

стручне јавности, односно да омогућава избор најспособнијих кандидата; д) да високошколске организације буду отворене за истакнуте јавне, културне, научне и стручне раднике који су својим укупним радом, друштвеним ангажовањем и стеченим искуством доказали да могу да се укључују повремено у целину или у поједине облике високошколске наставе.

58. Истакнути јавни, културни и научни радници могу стицати научно-наставна и наставна звања и без заснивања радног односа у високошколској организацији.

59. Избор у научно-наставна и наставна звања треба да врши одговарајући орган високошколске организације на основу поднетог реферата стручне комисије и претходно прибављеног мишљења одговарајућег матичног стручног тела универзитета. Избор у звања за научне дисциплине које не спадају у научну област високошколске организације врши се и уз претходно прибављање мишљења матичног факултета односно комисије (што се ближе уређује законом и статутом високошколске организације).

60. За избор у научно-наставна звања, осим научно-стручне подобности (објављени научни и стручни радови, наставна и научноистраживачка активност, односно резултати постигнути у развојном и истраживачком раду у привреди или другим деловима удруженог рада и др.) неопходан је и докторат наука (изузев за специфичне дисциплине у области уметности). Ради обезбеђивања потребног нивоа доктората, уједначавања критеријума стицања и обезбеђивања ширег стручног и научног утицаја, целисходно је да факултетска већа односно други одговарајући орган факултета образује комисије, консултујући заједнице катедара одређене научне области, за преглед и усмену одбрану докторских дисертација по научним дисциплинама.

61. Научно-наставним, односно наставним звањима, треба, по правилу, да одговарају звања која се стичу по Закону о научним делатностима због чега је неопходно међусобно усклађивање научно-стручних критеријума за избор у ова звања.

62. У организацијама удруженог рада треба стварати услове за веће ангажовање научно-наставног кадра високошколских организација на унапређивању производње и научних истраживања.

63. Потребно је да се трајно обезбеђује наставно научни подмладак и усмеравају најспособнији студенти за наставнички позив. То претпоставља побољшање материјалних и других услова ради развијања способности и истраживачких активности наставно-научног подмлатка; припремање програма мера за њихово подстицање, селекцију, усмеравање и уз-

дизање; и стицање радног искуства у удруженом раду као услова за обављање послова сарадника, посебно у примењеним дисциплинама.

64. У уређивању услова за избор сарадничког кадра неопходно је изнаћи целисходна решења и за статусна питања, тј. времена за које исто лице може да обавља послове сарадника.

САМОУПРАВНО ОРГАНИЗОВАЊЕ И УДРУЖИВАЊЕ

65. Самоуправно организовање и удруживање радника у области вишег и високог образовања је трајан процес којим се изражава интерес и потреба радника и студената високошколских организација, као и друштвене заједнице, за успостављањем такве организације рада која ће обезбедити потпуније услове за остваривање циљева и задатака самоуправног социјалистичког васпитања и образовања, као и остваривање друштвено-економских и других самоуправних права и обавеза радника и студената високошколских организација.

66. Нови програми развоја, освајање нових технологија и производа, уштеда енергије и материјала или истраживања могућности продора на светско тржиште, незамисливи су без ослоња на истраживања и науку. То подразумева активирање стручног потенцијала у организацијама удруженог рада и успостављање сталних веза између научних и производних организација. Практичним мерама друштвена заједница треба да подстиче успостављање тих веза и да средства која привреда издваја за истраживања третира на начин који проширује подручје примене науке.

Неопходно је изграђивати непосредније и програмски осмишљеније везе између факултета, самосталних института и развојних центара у привреди у интересу подизања квалитета наставе бржег развоја научних истраживања. Непосредније везе факултета и самосталних института отварају шансе рационалније поделе рада и коришћења кадровских и материјалних потенцијала између ових организација и стварају могућности изградње мостова према производњи. Сарадња и удруживање научноистраживачких потенцијала отварају веће могућности за практичну обуку студената, размену кадрова и укључивање најистакнутијих истраживача у наставу.

67. За обављање делатности вишег и високог образовања, високошколска организација треба да испуни одређене услове: да постоји трајна потреба за кадровима тог профила; да је образовање кадра на тој високошколској организацији друштвено најрационалније; да остварује утврђене циљеве и задатке васпитања и образовања; да има план и програм студија и програм научноистраживачког рада; обезбеђен потребан број научно-наставних, наставних и научних радника; обезбеђен простор, опрему и на-

ставна средства; основне услове за живот и рад студената; утврђена правила студија; да су у односима слободне размене рада обезбеђена средства за остваривање плана и програма студија и програма научноистраживачког рада.

68. У високошколској организацији радну целину, као један од критеријума за организовање основне организације удруженог рада, чини она целина која самостално или заједно са другим организацијама остварује целовит програм научно-образовног рада одређене научне области и која испуњава услове за обављање високошколског образовања и научноистраживачког рада.

69. Ради успешнијег образовања, оспособљавања и усавршавања кадрова, унапређивања наставно-научног рада, рационалнијег коришћења средстава и наставно-научне опреме и остваривања других заједничких интереса треба настојати да се:

- високошколске организације или групе сродних високошколских организација повезују у остваривању одговарајућих програма наставно-научног рада;

- високошколске организације повезују се одговарајућим научноистраживачким организацијама ради остваривања заједнички утврђених научноистраживачких пројеката као и остваривања одговарајућих програма наставно-научног рада обезбеђујући при томе поделу рада и специјализацију субјеката споразума о могућој сарадњи;

- подстиче пракса да високошколске и научноистраживачке организације са организацијама материјалне производње и друштвених делатности заједнички планирају и организују фундаментална, примењена и развојна истраживања чиме би се допринело потпунијем задовољавању утврђених потреба радника у удруженом раду, као и напредовању научно-наставног рада;

- потпуније оствари повезивање и усклађивање програма образовања за занимања од III до V степена стручне спреме са програмима наставно-научног рада у истој или сродној струци и тиме створе услови да стечено образовање представља основу за даље образовање и усавршавање. У остваривању ових опредељења могуће је организовање радних или сложених организација удруженог рада у којима би се остварили програми образовања и наставно-научног рада у оквиру исте или сродних струка;

- образовање младих кадрова и њихова припрема за научноистраживачки рад не организује само на високошколским организацијама већ и у сарадњи са научноистраживачким организацијама истих или сродних научних дисциплина. Потребно је омогућити да се наставно-научни рад програмира и остварује и у другим облицима удруженог рада материјалне производње, у којима би се могао обављати део утврђеног програма,

који би пружао шире могућности за савлађивање програма међудисциплинарних или вишедисциплинарних профила;

– организација последипломских студија развија и остварује све више као заједништво рада високошколских и научноистраживачких организација са организацијама удруженог рада материјалне производње односно њиховим развојним центрима.

Остваривање наведене сарадње и удруживање рада и средстава могуће је закључивањем самоуправних споразума о међусобној сарадњи или самоуправних споразума о удруживању у радне, односно сложене организације удруженог рада.

70. Високошколске организације удружују се у универзитете и друге заједнице. У универзитет би се удруживале и научноистраживачке организације и друге организације чија је делатност од интереса за развој високошколског образовања.

71. Удруживањем на нивоу универзитета разматрала би се питања од заједничког интереса која ће се утврдити законом, као и она за која се определе организације-чланице универзитета, закључујући самоуправни споразум.

У оквиру универзитета треба образовати стручне органе и друга радна тела (научно-наставно веће, заједничке катедре, комисије и др.) ради разматрања и решавања питања од заједничког интереса за сродне високошколске и друге организације.

72. Потребно је да се универзитети удружују у заједнице универзитета СР Србије и заједницу универзитета Југославије.

73. Високошколске организације одређене групације наука, односно сродних струка, треба да се удружују и у одговарајуће заједнице у СР Србији а и шире. У тако организованим облицима треба да разматрају питања од заједничког интереса, која се односе на утврђивање профила, унапређивање научно-наставног рада, усаглашавање програмских садржаја, заједничко организовање и извођење наставно-научног рада, упис студентата, рационализацију мреже, стручно усавршавање наставних и научних радника, издавање уџбеника, запошљавање младих стручних кадрова итд.

74. На универзитету треба организовати друштвене савете или скупштине које чине представници високошколских организација, студентата и представници друштвене заједнице, ради разматрања свих питања од општег и заједничког интереса утврђених споразумом о организовању универзитета. Број представника и начин разматрања утврђених питања треба уређивати самоуправним споразумом о организовању универзитета.

ОСТВАРИВАЊЕ ПОСЕБНОГ ДРУШТВЕНОГ ИНТЕРЕСА

75. Друштвени утицај на рад високошколских организација неопходно је све више остваривати на основама самоуправног споразумевања, друштвеног договарања и унапређивања њихове организације и рада и развијањем различитих облика самоуправног интересног организовања и тиме непосредног утицаја корисника услуга. Развијањем ових облика постепено треба замењивати утицај органа друштвено-политичке заједнице и представника друштвене заједнице у управљању пословима од посебног друштвеног интереса.

И у овој области потребно је у већој мери применити основне принципе делегатског система одлучивања не само у начину избора представника друштвене заједнице, већ и у њиховом раду и одговорности, обезбеђујући при том њихову чвршћу везу са органима и организацијама који су их именовали, односно делегирали.

76. Остваривање посебног друштвеног интереса преко представника друштвене заједнице, као облик друштвеног утицаја, треба примењивати када је реч о питањима о којима, због њихове природе и начина одлучивања, није могуће решавати самоуправним споразумевањем и друштвеним договарањем или одлукама скупштине друштвено-политичке заједнице, а круг таквих питања уредиће се законом.

Састав представника друштвене заједнице и њихов делегатски карактер треба уређивати споразумом оснивача и високошколске организације, обезбеђујући при том и одговарајућу заступљеност представника организације удруженог рада из области за коју високошколска организација образује стручне кадрове.

77. Успешно остваривање посебног друштвеног интереса подразумева отвореност високошколских организација према друштву, све већи самоуправни, демократски и друштвени утицај на рад високошколских организација, што потпунију јавност и најширу контролу њиховог рада, стално изграђивање и унапређивање метода рада у складу са потребама и захтевима делегатског система, различите облике сталне сарадње са корисницима услуга и друштвеном средином и такав процес одлучивања који би представљао облик најширег договарања заинтересованих субјеката.

78. Потребно је прецизније утврдити одговорност носилаца остваривања посебног друштвеног интереса и предвидети друга одговарајућа решења, са циљем да се у начину и поступку остваривања посебног друштвеног утицаја спречи формализам, спорост и стихијност.

Истовремено, неопходно је стално развијати и афирмисати самоуправну одговорност радника у високошколским организацијама ради чега

је потребно организовати трајан и ефикасан систем унутрашње самоуправне радничке контроле и других облика надзора и спроводити начела потпуне личне и колективне одговорности за рад и извршење задатака, а посебно за правилан однос према радним људима, грађанима и студентима.

МЕРЕ И СМЕРНИЦЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРЕОБРАЖАЈА ВИШЕГ И ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА

79. Успешно остваривање преображаја вишег и високог образовања, чиме се наставља изградња целовитог система усмереног образовања, захтева организовану заједничку и појединачну активност многих субјеката, а нарочито високошколских организација и универзитета, самоуправних интересних заједница, привредних комора и организација удруженог рада, друштвено-политичких организација, Скупштине СР Србије и републичких органа и стручних служби.

80. Приоритетни послови и задаци у преображају обухватају нарочито: дефинисање планских потреба и на основу њих утврђивање стручних профила студија, припрему нових планова и програма студија, доношење јединственог закона о усмереном образовању, доношење докумената о основама и мерилима стицања дохотка високошколских организација и докумената о усклађивању мреже и капацитета високошколских организација заснованих на друштвеним потребама и утврђеним стандардима високошколске наставе.

81. Нов закон о усмереном образовању треба да обезбеди остваривање свих основних идеја и смерница садржаних у овој резолуцији, да подстиче процесе и даје основне институционалне оквире за јединствен систем усмереног образовања.

82. Посебна улога и одговорност у преображају вишег и високог образовања припада високошколским организацијама и универзитетима, нарочито у стручним питањима која захтевају активно учешће и ангажовање укупног кадровског потенцијала, стручних и самоуправних органа високошколских организација.

Високошколске организације и њихове заједнице треба да се ангажују на самоуправном и институционалном организовању на остваривању циљева вишег и високог образовања. Високошколске организације заједно са удруженим радом имају одговорност и обавезе за: друштвено усмеравање, предвиђање и планирање потреба у образовању; развој мреже и капацитета; планско повезивање удруженог рада и високошколског образовања; припрему програма студија, остваривање одговарајућих програма и квалитета образовања и васпитања; рационално коришћење средстава и

ефикасно остваривање програма; сталну бригу о обнављању и проширивању знања дипломираних студената и обезбеђивање услова за образовање запослених уз рад; праћење и вредновање резултата високошколског образовања.

Преображај вишег и високог образовања захтева активну улогу наставника у изграђивању нових друштвено-економских односа у образовању, прожимању рада и образовања, истраживању потреба у удруженом раду, припреми и остваривању програма студија, модернизацији научно-наставног рада, изграђивању самоуправне социјалистичке личности студената. То захтева већу радну и друштвену одговорност научно-наставног кадра студената и свих других учесника у научно-образовном раду.

Повезивање високошколских и научних организација, организација средњег, вишег и високог усмереног образовања и високошколских и других организација удруженог рада треба да допринесе остваривању ових задатака.

83. Републичка заједница усмереног образовања и регионалне заједнице усмереног образовања, уз сарадњу високошколских организација ангажоваће се на изградњи основа и мерила стицања дохотка у функцији циљева преображаја; преиспитивању реорганизације и рационализацији мреже и капацитета високошколских организација; утврђивању образовних профила, структуре планова и програма студија и њиховој друштвеној верификацији.

Такође, у оквиру Републичке заједнице усмереног образовања треба обезбедити координацију рада на: а) преиспитивању система проходности струка према појединим високошколским организацијама; б) унапређивању система вредновања признања за општи и посебни успех у образовању, такмичења, доделе и рангирања награда; в) разради стимулативних мера у оквиру политике уписа, студентског стандарда и на други начин да се кандидати опредељују за оне струке и занимања за које су изражене потребе друштва и удруженог рада; г) развоју система професионалне оријентације; д) благовременом и што потпунијем информисању кандидата о условима, току и садржини студија, потребама друштва и удруженог рада за одређеним профилима кадрова, могућностима запошљавања и др.

Постојећа Заједница усмереног образовања за територију Републике, у оквиру даљег развоја система самоуправног интересног организовања, треба да преиспита и прилагоди сопствену организацију ради успешног остваривања својих функција и задатака у преображају вишег и високог образовања.

84. Нужно је веће укључивање организација удруженог рада и њихових асоцијација у обезбеђивању услова за остваривање промена и реша-

вање питања као што су: исказивање потреба у кадровима, утврђивање мреже и капацитета, планова и услова образовања запослених уз рад, утврђивање предлога планова и програма студија и обезбеђивање материјално-кадровских услова за реализацију стручно-практичног образовања студената.

85. Просветни савет СР Србије ангажоваће се на програмском повезивању и усклађивању средњег усмереног и вишег и високог образовања, а посебно на утврђивању марксистичког и педагошког образовања кадрова за наставнички позив.

86. Скупштина СР Србије, у сарадњи са друштвено-политичким организацијама у Републици, ангажоваће се на обезбеђивању општих услова и одговарајућих системских и нормативних претпоставки за остваривање преображаја и донеће закон о усмереном образовању од I до VIII степена стручне спреме и документ о усклађивању развоја мреже високошколских организација.

Скупштина СР Србије ће пратити остваривање ставова из резолуције и усмеравати активност свих учесника у реализацији.

87. Сви субјекти социјалистичког самоуправног преображаја вишег и високог образовања утврдиће програм својих активности на остваривању Резолуцијом утврђених обавеза.

88. Ову Резолуцију објавити у "Службеном гласнику Социјалистичке Републике Србије".

РС број 95

У Београду, 21. јула 1983. године

Скупштина Социјалистичке Републике Србије

Председник
Већа удруженог рада,
Драгослав Николић, с. р.

Председник Скупштине,
Бранко Пешић, с. р.

Председник
Већа општина,
Петар Јовановић, с. р.

Председник
Друштвено-политичког већа
Милутин Милошевић, с. р.

Председник
Заједничке скупштине
Републичке заједнице
основног образовања и
Заједнице усмереног
образовања за територију
Републике,
Дамљан Јанићијевић, с. р.

[Службени гласник СР Србије, 39 (1983), 31, стр. 1580-1590]